

ЛИЧНОСТТА НА ПРЕПОДАВАТЕЛЯ В ОНЛАЙН ПРЕПОДАВАНЕТО КАТО ОСНОВА НА УСПЕШНАТА АКАДЕМИЧНА КОМУНИКАЦИЯ СЪС СТУДЕНТИТЕ

Албена Добрева

THE TEACHER'S PERSONALITY IN ONLINE TEACHING
AS A BASIS FOR SUCCESSFUL ACADEMIC COMMUNICATION
WITH THE STUDENTS

Albena Dobрева

***Abstract:** The teacher's personality in the online environment is presented mainly through the voice, as academic instructors rarely appear with an image in the video link. Therefore, the speaker must use different modulations and prosodies. The study analyzes dialogues and monologues presented online. On this basis, an attempt was made to determine the types of personalities among teachers.*

***Key words:** teacher`s personality, voice, modulation, prosodies, VOCAL*

<https://doi.org/10.46687/KOQV9350>

Професията на преподавателя е уникална с това, че при осъществяване на професионалната си дейност университетският инструктор се проявява като личност. Академичната комуникация преподавател – студент включва методите и уменията за взаимодействие между преподавателя и студентския екип, чиито комуникативни елементи са обмен на информация, оказване на възпитателно и образователно въздействие и организация на взаимно разбирателство. Преподавателят по български език като чужд (БЕЧ) действа като инициатор на този процес – организира го, манипулира го, управлява го. По този начин той създава условия за мотивация за учене, подходяща атмосфера на доверие и комфорт, която да допринесе за възможността на студентите да преодолеят езиковата бариера, чувството на несигурност; да реализират желанието си за общуване, споделяне на мислите си, добрите практики. Личността на преподавателя по БЕЧ се изразява в стремежа да развие у студентите чувство за отговорност, уважение към другите, съвместно отношение към учебния процес; да възпита чувство на гордост за своята страна, народа, културата и езика си и в същото време да изгради положително отношение към чуждата култура.

Модерният аспект на преподаването, който се наложи през последните две години, е онлайн обучението (дигиталната работна среда за преподаване), синхронизирането на информационното пространство с образователното пространство. С термина онлайн преподаване разбираме виртуално, симулирано пространство, където се срещат дигитално образование (дигитални умения и компетенции на преподаватели и обучавани), дигитална грамотност и дигитални образователни ресурси. Актуалността на изследването се обяснява със следните фактори:

- ❖ продължителната форма на онлайн обучение – онлайн академично обучение в условия на криза: 2020/2021; 2021/2022 г.;
- ❖ интерактивността на езика в интернет (Netspeak – Kristal, D.);
- ❖ липсата на задълбочени публикации, свързани с академичната комуникация в дигитална среда.

В българската лингвистика са изследвани диалогичното и монологичното говорене на преподавателите и студентите в онлайн академичното преподаване в Медицинския университет – Варна (Tacheva 2020; Dobreva 2020; Dobreva 2021). Проучването е направено в рамките на две учебни години, като са записани и анализирани говорните продукции на преподаватели и студенти по време на лекции и провеждане на устни изпити.

Обект на представеното изследване е виртуалното академично общуване преподавател – студент. Предмет на изложението са гласовият и речевият имидж на академичния преподавател, които са предпоставка за ефективната комуникация.

Целта, която е поставена, е да се проследи и анализира устната речева комуникация (знанията на говорещия – осведоменост, придобита като преживяване на дигитален факт) и спазването на правоговорните норми с цел представяне на личността на преподавателя и да се провери хипотезата, че личността на инструктора по език има мотивираща роля за активното участие на студентите в онлайн преподаването.

За да се постигне целта, са решени няколко задачи:

- ❖ направено е проучване на вербалните и невербалните характеристики на преподавателя в дигиталната среда;
- ❖ анализирана е речта на преподавателя с оглед системата преподавател – електронно устройство – работна среда;
- ❖ анализирано е диалогичното говорене в дигиталната среда;
- ❖ направена е класификация на качествата на преподавателя в онлайн преподаването;
- ❖ систематизирани и анализирани са видеозаписите на преподаването по БЕЧ;
- ❖ направени са изводи за типа преподавател; комуникативните стратегии и тактики, които се използват в онлайн преподаването; дикция, артикулация, правоговор и др.

Методите, които са използвани в проучването, са анализ, наблюдение – проследени и анализирани са семинарни упражнения в 23 групи, М, Ф, ДМ, АЕО; речевите актове на 50 преподаватели.

Изследователите педагози, психолози и лингвисти обобщават определението, с което сме напълно съгласни, че академичният преподавател е специалист, аниматор на процеса на образование, автор на лични педагогически знания и на собствен силует, създател на желаните ефекти в електронното образование.

Професионалните умения на университетския преподавател са комплексният способ на успешно, осмислено изпълнение на професионалните действия в нестандартни, необичайни, трудни ситуации (Stolyarenko 2019: 340). Професионално-педагогическите характеристики, които са основни за формиране на личността на академичния преподавател, можем да класифицираме така:

- ❖ **за индивидуалния стил това са:**
  - индивидуални особености;
  - поддържане на професионално ниво;
  - творческа активност;

- комуникативна компетентност;

❖ **за поддържане на авторитета:**

- педагогическа наблюдателност;
- уважение към студентите;
- стимулиране на активности;
- интелектуална дейтелност;
- бърза реакция;
- добронамереност;
- търпеливост.

❖ **за онлайн работната среда:**

- умение за работа с видеокамера и микрофон;
- демонстриране на правоговорната норма при диалогично и монологично говорене;
- използване на пара- и екстралингвистични характеристики на гласа;
- въвеждане, поддръжка и помощ за студентите в онлайн средата.

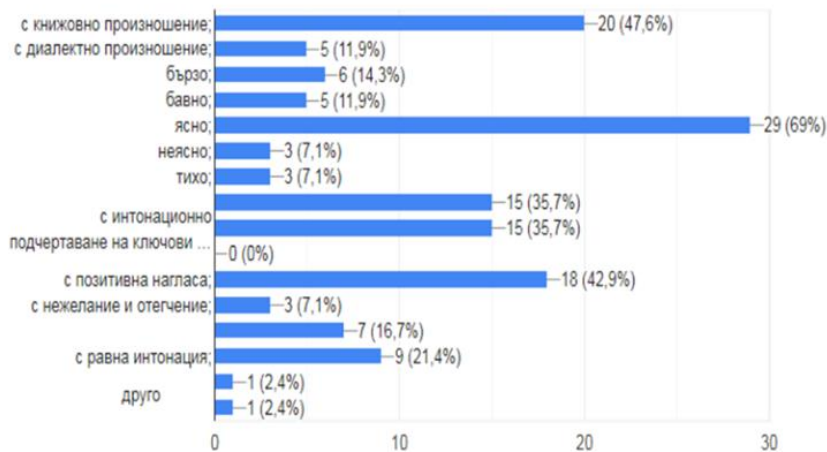
С оглед на характеристиките могат да се опишат и типове преподаватели в системата преподавател – студент според Мейдър (Mejdar), а именно:

- проактивен – инициативен, комуникабилен, търси новото;
- реактивен – динамичен, аморфни цели, приспособява се;
- свръхактивен – преувеличава, не осъзнава действията на студентите;
- идеален – със значителен професионален опит, до съвършенство познава своя предмет и методиката на преподаване, емпатичен и др.

В онлайн академичното обучение доминират два типа: проактивен и реактивен.

Спецификата на речта на преподавателите се определя от различните видове паралингвистични средства, характерни за академичното говорене като:

- произношението (книжовно, диалектно, старателно, небрежно, изискано);
- интонационната и емоционалната оформеност (със съзнателно подчертаване на основни термини, ключови думи и логически изводи);
- акцентовата специфика;
- артикулацията (отчетлива, пълна, ясна, неразбираема); ритъм (бърз, бавен, нормален), смислоразличаващи и емоционални паузи (Фиг. 1).

Фиг. 1. Характеристики на говоренето

Резултатите от направеното изследване могат да се обобщят по следния начин – академичната комуникация на преподавателя по БЕЧ на лекции се характеризира:

- със самоконтрол, корекция, авторска цензура на лингвистичните, екстралингвистичните и паралингвистичните средства;
- с използване на сценичния ефект на престараване с отчетливо и ясно произнасяне на всички гласни и съгласни, без negliжиране и „заваляне“; ясна дикция на новите термини и правилното книжовно произношение на всички думи;
- с умерен и дори забавен темп на говорене за осигуряване на време за чуване, време за осмисляне и време за възприемане;
- с разнообразен тон на говорене с промяна на ритъма за избягване на нежеланата констатация „Не помня началото, не разбрах средата и не съм съгласен с края“ (Tacheva 2020).

Говоренето на семинари се отличава (съгласно уменията при видовете дейност):

- с липса на мотивация за изпълнение на различните задачи;
- с недобър мениджмънт на организацията на учебния процес;
- със задаване на инструкции; бавна адаптация към различни ситуации в процеса на беседата;
- с липса на общуване на различни равнища.
- с вербални (вокални) особености на онлайн общуването:
- с неясна артикулация; липса на паузи между фразите; недостатъчна сила на гласа;
- с недостатъчно използване на разнообразна интонация при различните видове изречения.

Отклоненията, които са регистрирани в говорната продукция на преподавателите, са:

- редукция //как сте // какво беше//;
- елизии //земам// вм. вземам;
- асонанси //бол`ат го очите//;

- алитерации //доктор петрова работи//;
- удължаване на гласни // дааа//;
- неумение за работа с микрофон и камера: липсва визуален контакт.

С оглед на направения анализ стигаме до извода, че за да бъде ефективна комуникацията преподавател – студент в онлайн среда, академичният инструктор трябва да е **ВОКАЛ** (Savery 2005: 141). Авторът на този акроним пояснява, че *вокал* или *вокален* не означава, че той/ тя трябва да говори непрекъснато, а че преподавателят или инструкторът трябва да е *Видим, Организиран, Комуникативен, Аналитичен и Лидер*.

За онлайн преподаването **ВИДИМ** означава, че преподавателят е разпознаваем благодарение на гласа и гласовите си характеристики. С помощта на пара- и екстралингвистичните средства при общуването академичният инструктор създава своя имидж, собствен силует в дигиталната среда. Видимостта, от друга страна, се свързва със социалното присъствие (степената на усещане, възприятие и реакция на свързаност с друг интелектуален субект и в контекста на онлайн среда за обучение) (Fabro & Garrison 1998; McIsaac & Gunawardena 1996; Rurk, Anderson, Garisan, Archar 1999). **Организацията** означава и очакване. Очакване на ефективната комуникация. Преподавателят трябва да е **комуникативен**, т. е. да умее да говори в публичното пространство с ясна дикция, интонация, сила и тон на гласа и да мотивира студентите да спазват правоговорните норми.

Преподавателите трябва да управляват средата за онлайн обучение и да гарантират това обучаващите се да изпълняват задачи и да постигат планираните резултати. Събирането и интерпретирането на студентските данни е част от **аналитичността**. Преподавателят като **лидер** в процеса на комуникация задава тона при общуването в онлайн среда в началото на курса, след това предоставя възможност на студентите за изява, като поддържа тона до финала на занятиято.

При онлайн формата на обучение в академична среда се изисква от преподавателите да могат да организират времето си, за да отговорят на изискванията на курса. Интересен страничен продукт от онлайн преподаването и ученето е повишената отговорност, от която се очаква студентите да станат подобри мениджъри на времето си (Smith 2002).

Изводите, които можем да направим, са синтезирани в следващите редове.

- Говоренето на академична лекция постига важни когнитивни, комуникативни и сугестивни цели чрез преподавателския опит и ораторските умения на лектора, а езикът на тялото, мимиките, израженията на лицето, усмивката, погледът и индивидуалният дрескод са невербалният идиолект на всеки академичен преподавател.

- Ефикасното говорене на академична лекция е личният принос на лектора за формиране на научна и професионална компетентност у студентите.

- Говоренето на семинарните упражнения трябва да е по-прецизно, с отношение към ударението, интонацията, артикулацията на всеки звук.

- Темпоритмическата организация на речта на преподавателя определя прагматичния характер на изказването.

- Преподавателското говорене се отличава с нормален, бавен и умерен темп в средата и в края на изказването. Темпът е важен при представянето на информация с различно значение: по-важната информация се предава с по-бавно темпо, а по-малко важното с по-бързо темпо; чрез забавяне на темпото се привлича вниманието и се разбира, а също така и се запаметява по-добре.

Предложени стратегии за подобряване на говорния имидж на преподавателя:

- провеждане на курсове по правоговор за преподаватели по език;

- провеждане на курсове за работа с камера и микрофон;

- работа за вербално поведение:

- говорене с паузи; сила на гласа; височина на гласа (произнасяне на всяко изречение докрай; затихване в края на изречението).

- комуникативни тактики – тактика на забавяне; тактиките обсъждат и уточняват.

В заключение можем да отбележим, че за да се овладее гласът, е необходимо да се владее интонационната подвижност, изразителността на речта и уменията за използване на нюансите на тембъра. Всеки **ВОКАЛ** преподавател ще бъде по-видим, по-организиран, по-комуникативен и лидер в представянето си в онлайн обучението. Ефективната гласова комуникация има специално значение в академичния преподавателски дискурс.

ЛИТЕРАТУРА

Baker 2001: Baker, J. D. The effects of instructor immediacy and student cohesiveness on affective and cognitive learning in the online classroom. (Doctoral dissertation, Regent University). Dissertation Abstracts International, 62, 06. 2081 UMI No. 3018333.

Bonk, Cummings, Hara, Fischler & Lee 2000: Bonk, C. J., J. Cumming, N. Hara, R. B. Fisher, S. Lee. A ten level Web Integration Continuum for Higher Education: New Resources, Partners, Courses, and Markets. – In: Abbey, B. (ed.). Instructional and cognitive Impacts of Web-based Education. Hershey, PA: Idea Group Publishing.

Bransford, Brown & Cocking 1999: Bransford, J. D., A. Brown & R. Cocking (eds.). How people learn: Mind brain, experience and school. Washington, DC: National Academy Press.

Chickering & Gamson 1999: Chickering, A. W., Z. F. Gamson. Development and adaptation of the seven principles for good practice in undergraduate education. New Directions for Teaching and Learning, no. 80 (pp. 75-81). Jossey-Bass Publishers.

Dobрева 2020: Dobрева, A. Akademichnoto govorene na studentite prez XXI vek [Добрева, А. Академичното говорене на студентите през XXI век].

Dobрева 2021: Dobрева, A. Dialogichnoto govorene v digitalna sreda [Добрева, А. Диалогичното говорене в дигитална среда].

Fabro & Garrison 1998: Fabro, K. G., D. R. Garrison. Computer conferencing and higher-order learning. // Indian Journal of Open Learning, 7, 41-53.

- Fullmer-Umari 2000:** Fullmer-Umari, M. Getting ready: The Syllabus and Other Online Indispensables. – In: Whit, K., B. Weight (eds.), *The Online Teaching Guide* (pp. 95-111). Boston, MA: Allyn & Bacon.
- Gunawardena 1995:** Gunawardena, C. N. Social presence theory and implications for interaction and collaborative learning in computer conferences. // *International Journal of Educational Telecommunications*, 1, 147-166.
- Kozhevnikova 2016:** Kozhevnikova, I. I. Lichnosty prepodavatelya vysshei shkoly v innovatsionnom razvitii obrazovaniya. // *Innovative solutions in modern science № 1 (1)* [Кожевникова, И. И. Личность преподавателя высшей школы в инновационном развитии образования. // *Innovative solutions in modern science № 1 (1)*].
- McIsaac & Gunawardena 1996:** McIsaac, M. S., C. N. Gunawardena. Distance education. – In: Jonassen, D. (ed.). *Handbook for research on educational communications and technology* (pp. 403-437). New York: Scholastic Press.
- McKeachie 2002:** McKeachie, W. J. *Teaching Tips* (11th ed.). Boston, MA: Houghton-Mifflin.
- Northedge 2002:** Northedge, A. *Teaching by Distance Education*. – In: McKeachie W. J. (ed.). *Teaching Tips* (11th ed., pp. 258-267). Boston, MA: Houghton-Mifflin.
- Palloff & Pratt 1999:** Palloff, R. M., K. Pratt. *Building Learning Communities in Cyberspace*. San Francisco, CA: Jossey-Bass.
- Rourke, Anderson, Garrison & Archer 1999:** Rourke, L., T. Anderson, D. Garrison, W. Archer. Assessing social presence in asynchronous text-based computer conferencing. // *Journal of Distance Education*, 14(2). Retrieved April 1, 2005.
- Rouse 2005:** Rouse, K. State's cyberstudents held back at higher rate. // *Denver Post* Wednesday, January 26, 2005. Retrieved April 1, 2005.
- Savery & Duffy 1996:** Savery, J. R., T. M. Duffy. Problem based learning: An instructional model and its constructivist framework. – In: Wilson, B. (ed.). *Constructivist learning environments: Case studies in instructional design* (pp. 135-148). Englewood Cliffs, NJ: Educational Technology Publications.
- Savery 1996:** Savery, J. R. *Fostering Student Ownership for Learning*. Unpublished Doctoral dissertation. Indiana University, Bloomington, IN.
- Savery 1998:** Savery, J. R. *Toward a theory of ownership for learning*. Paper presented at the meeting of American Educational Research Association, San Diego, CA.
- Savery 2004:** Savery, J. R. Be vocal: Characteristics of successful online instructors 2004 <https://www.researchgate.net/publication/255529758_BE_VOCAL_Characteristics_of_successful_online_instructors> (status 07.05.2022).
- Smith 2002:** Smith, M. K. Malcolm Knowles, informal adult education, self-direction and andragogy, the encyclopedia of informal education. Retrieved April 2, 2005.
- Somova 2015:** Somova, S. V. Lichnost uchitelya inostrannogo yazyka. // *Sovremennye problemy nauki i obrazovaniya* [Сомова, С. В. Личность учителя иностранного языка. // *Современные проблемы науки и образования*, № 1-2].
- Tacheva 2020:** Tacheva, V. Govoreneto na akademichnite leksii prez XXI vek [Тачева, В. Говоренето на академичните лекции през XXI век].